

Я. П. КРЕТ

**Важнійші
права
Канади.**

Видавництво РУСЬКОЇ КНИГАРНІ

За попереднім надісланєм гроший можна дістати в
Руській Книгарні **850 Main str. Wpg. Man.**
отсі єї власні виданя:

ДОМАШНІЙ ПИСАР, або наука писаня листів, як також взори руських і англійських листів у всяких случаях житя а іменно: листи з потіхою, упіменєм, подякою, дорадою, як також листи бізнесові, желаня просьби і т. д.

Ся книжка конечно для кожного Русина. В виду сего, що книжка так хосенна, хотіла Руська Книгарня дати можлиєть кождому купити сю книжку і знизила ціну з 50 на 35 центів.

Замовляйте в час, бо незадовго єї не стане на складі.

Ми знаємо, що хто хоче зроби́ти лучше житя ту між чужим, англійским народом, хто не хоче, щоб єго на кождім креді ошукували — той мусить навчити ся англійскої мови. Руська Книгарня у Вінніпегу закупила цілий наклад

РУСЬКО-АНГЛІЙСКОГО УЧЕБНИКА

і для вигоди Русинів знизила єго ціну з \$1.50 на \$1.00 (одного доляра)

Звертайте ся за тим учебником лиш до Руської Книгарні, бо лише у нас можете єго дістати.

Я. Н. Крет

National Library
of Canada

Bibliothèque nationale
du Canada

Важнійші права Канади.

ЗІБРАНІ ДЛЯ РУСКИХ
ФАРМЕРІВ І РОБІТНИКІВ

Ціна 35 центів.

Вінніпег, Ман.

— НАКЛАДОМ АВТОРА І СПІЛКИ. —

1910

KE 5232

Z 82

K 73

1910

P***

891017

ПЕРЕДМОВА

„Ніхто не може уневинняти ся незнанєм права” отсе перша точка тутешнього судівництва, точка, котру наші люди, не знаючи закона, переплачують дуже часто трудом і грошима.

А знати закон нової нашої вітчизни, Канади, для нас конечно. Се розуміє кожний і тому не дивно, що люди збираючи ся по вічах чи мітингах поперед усього ждали: дайте нам в руку книжку, де були би зібрані бодай коротко найважнійші права сеї країни, в котрій нам судьба призначила мешкати і розвивати ся. Йдучи за тим голосом забрав ся я до опублікованя от такої збірки найважнійших законів Канади зібраних мною з ріжних авторів. Забираючись до сеї роботи — я знав, що се виданє не буде без браків, але лучше, думав собі, хоть дещо на разі, заки хтось більше компетентний не дасть нашим поселенцям чогось лучшого і обширїйшого.

Поперед усього я подав коротенькій на черк історії Канади, а опісля найважнійші постанови і права, дотикаючі трох західних єї провінцій: Манїтоби, Саскачев

ну і Альберти і то в порядку, найбільше підхожим для наших фармарів. Наперед справа з гомстедами, відтак право вільного дерева, шкільне, парваркове і т. д. Вєхідних провінцій я не тикав як тоже і Бритийскої Колюмбії, (кр м сего, ще тикає ся загально цїгого краю) а то з тої причини, що там наших фармарів майже нема, а для робітника одно право і один обовязок по цїлій Канаді.

— Я. Н. КРЕТ

КОРОЛЕВА АЛЕКСАНДРА

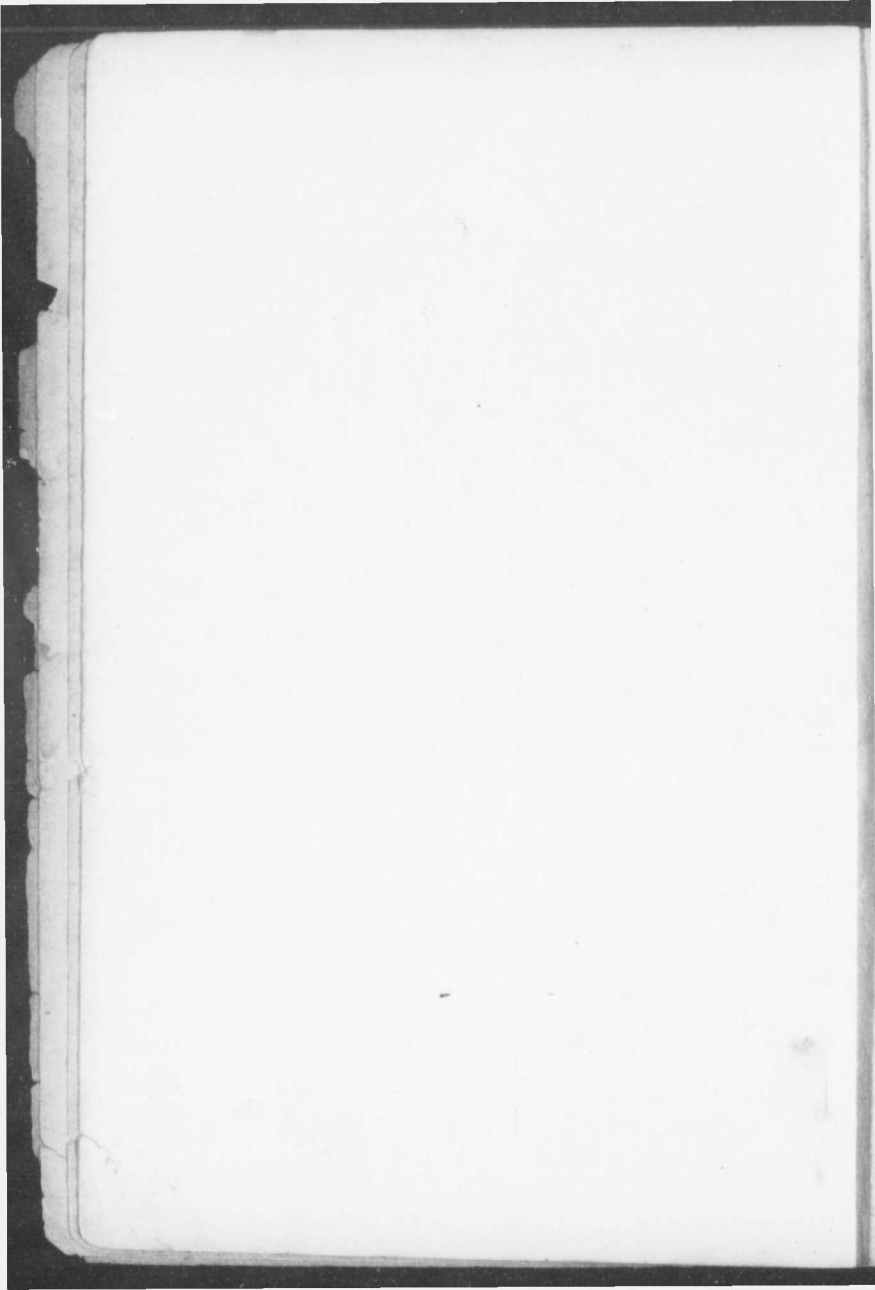
Э. В. ЕДВАРД VII

КОРОЛЕВА МАРИЯ

ЮРИЙ V

I

История Канады

1931
1497

11533

ВІДКРИТЯ І КОЛЬОНІЗАЦІЯ.

Нова наша вітчизна, Канада, тоє пристановище недобитків цілого сьвіта, обнимає три міліони 500 тисяч квадратних миль і єсть одною п'ятнадцятою частию усього сьвіта. Коли відкрито сей континент тому звиш 400 літ, подибано тут два народи: на півночи понад озерами і ріками Ескимосів на пустарах знова і в лісах почавши від Гудзон Бай аж до мексиканьского залву Індіянців, котрі ділили ся на кілька племен.

Першим, що відкрив Америку був Колумб. Вн показав дорогу в новий сьвіт і став ідеалом для многих відважних моряків, що оден по другім виправляли ся на другій бік океану. Одним з між тих сьмільчаків був John Cabot. Той, будучи кунцем випросив для себе у тодішнього короля англійского Генрика VII привілей на торговлю рибою і поїхав глядіти дороги до Індій в напрямі північно-західнім. Розумієть ся заїхав не до Індії але до Нової Фінляндії, котра лежить при всхідних берегах Канади. Cabot був в Канаді перший з Европейців в році 1497. По нім було много виправ як Кортереля та Веразано, котрі або верта

ли назад до Європи або липали ся в Канаді. Одну з таких експедицій провадив J. Cartier, Француз. Той заплив аж в залив St Lawrence і здивав Індіянів. Вертаючи до Франції забрав зі собою двох червоні-скі-рих начальників. Cartier вокликав своєю експедицією таке заінтересоване у Франції, що набрав охоти відбути ще одну подорож в новий світ. Року 1535 вибрав ся він знова до Канади та приплив рікою St Lawrence аж до сего місця, де нині Монреаль. Ту лишив часть своєї залоги а вернувши до Франції за третим наворотом привіз з собою уже двіста кольоністів Французів і поклав підвалини під першу кольонію в Канаді. Через (ски літ по Cartier-і Франція була занята війнами і призабула за свою нову кольонію. Навідували ся до „Нової Франції” лише рибаки та торговці шкір, котрі діставали від короля монополі і збивали на сім великі маєтки.

Діло кольонізації, розпочате Cartier-ом відновив доперва 1603 року Samuel de Champlain. Прибувши з своїми людьми побудував він кріпости Port Royal і почав чистити зі своїми людьми землю під управу. Эзуїти, котрих Champlain привіз зі собою на місію між Індіянами почали зараз свою роботу і охрестили начальника одноло пле

мени та дваїцять других. По короткім часі вернув Champlain до Франції, але эго думки були все за морем; вибрав ся проте 1608 року знова в Канаду, щоб ту раз на все осісти і збудував для себе дім. Коло него поклали свої мешканя иньші прибувші кольоністи, окружили всі доми деревяною стіною і дали почин великому історичному містови Квебекови.

Утворивши кольонію не посидів Champlain на однім місци. Эго тягнуло дальше на захід, бо сподівав ся, що найде дорогу через Хіни до Індій. Однак в сій эго експедиції перешкодили ему Індіяни, котрі не злюбили своїх білих сусідів і з ними прийшлося довший час воювати. Під час сих воєн під'упала троха торговля, бо і сам Champlain дбав більш про приріст кольоністів, як про що друге.

З часом утратили поодинокі купці монополію на торговлю з Індіянами а цілий бізнес поручив король компанії. З розвитком торгівлі розвивали ся кольонії, скріплювані що-раз то новими поселенцями, так, що вже 1613 року уважав король за потрібне держати в „Новій Франції” (так назвали Французи Канаду) свого губернатора. Сформовано також першу раду, котра мала абсолютну контролю над кольо-

ністами. До сеї першої ради належав генерал-губернатор, суперіор Езуїтів і губернатор Монтреалю.

Спокій і розвиток молоденьких кольоній не устав на довго. Ще бібьше, чим Індіани, заколочували его непорозуміння між куццями, та інтриги попів і біскуна против губернатора. Настали непорядки, які вкінци змусили кольоністів донести про вельо, що діять ся, до короля. 1663 року відобрав король компаніям монополь на торговлю скірами і оголосив Канаду провінцією королівською. Усю власть над провінцією зложив в руки губернатора. Додав йому лише до помочи урядника для веденя фінансів і адміністрації. Церквою рядив біскуп.

КАНАДА ПІД ФРАНЦУЗАМИ.

Доба правління Французів в Канаді се доба абсолютного авторитету і монополію. Зачав її Людвік 14, французкий король той сам, котрий звик був говорити: „я єсьм державою” — і „если кого бог сотворив на підданого — такий не сьміє думати, але на сліпо повунуватись”. А треба знати, що в цілій Европі був в сі часи устрій фєв дальний. Король, що чинив ся бути помазанником від самого бога, наділяв землею визначних мужів, званих панами або льордами, а ті поселяли на їй переселенців хліборобів. Хлібороби повинні були платити панови-льордови аренду за землю, а шей децо відробляти. По при се дав король на нам право судити та карати кольоністів-фармарів. Через такі погані порядки мало хто з французів і зважував ся кидати рідний край та їхати своєї охоти за море, в Канаду. Сим дуже журился уряд Франції, бо з незаселеної землі не було користи для держави. Щоб запобігти лиху, уряд настановив силу агентів, котрі їздили по Франції і намовляли людий до еміграції. Року 1665 прислав уряд французкий до Канади

полк вояків, котрі з годом ту і осіли, завовували і упокорили до решти Індиянів і зробили їх своїми попіхачами.

Поміж переселенцями було мало жіноцтва: а уряд dokonче хотів, щоб в Канаді множило ся як найбільше люда. Почали отже привозити до Канади гуртками молодих дівчат, переважно сільських. В призначений день виводили сих дівчат на майдан і кожний, кому треба було жінки, вибирав собі, котра ли впала ему до вподоби. Коли дівчина одилась віддавати ся за него, то зараз і весіля справляли а на другий день оттак спарованим давали від губернатора: вола, корову, свиню та кабана, когута і курку, дві бочки солонини та десять франків грішми. Для офіцерів та деяких панів привозили часом панянки.

Щоб примусити кольтоністів парувати ся брав ся французкий уряд до всіляких хитрощів: забороняв нежонатим полювати, ловити рибу, торгувати і т. д. Та всеж ті карі і силуваня мало помогли урядови і на початку 18 столітя було в Канаді всего 15 тисяч душ. Тай сі люди, які були, мало дбали про хліборобство. Вони занимали ся найбільше торговлею скір, риби.

В половині 18 столітя вивозили з Канади що-року всячини (найбільше такі

скір) на оден міліон франків. То був весь зиск такої широкої і багатой країни. А витрачував французкий ряд на Канаду силу грошей: на удержаня урядників, на військо на укріплення — а все то мусів оплачувати з тих грошей, які складав народ в Франції. Тай за сі гроші народ не мав жадного права вглядати в господарку в кольонії. Порядкував Канадою, як сказано, генерал-губернатор, а до помочи мав силу урядників, що разом о ніщо иньшого не дбали як лиш, щоб понабивати кишені державними грошима. Урядництво ворогувало заедно поміж собою, бо кождому хотіло ся як найскорше забогатіти і вернути до старої Франції на вигідне, наньске житя. Оден губернатр, приміром, що приїхав до Канади без зайвого цента, через чотири роки нагарбав ту чотири міліони франків.

Сумежно з Канадою на полудне були англійські посілости, там були кольонії, що належали під Англію. Англійці зараз на початку кольонізації старали ся завести між кольоністами лучний порядок чим Французи між своїми в Канаді. Через те і люди охотнійше там їхали. В тім часі, як англійські кольонії, (в нивішніх всхідних стеїтах) будучи три рази меньші за Канаду, мали два міліони мешканців, то в Канаді було

до 50 тисяч.

Погано було у Французів эще і се, що вони занявши якус часть землі не осідали там і не управляли землі а їхали ся що раз дальше на захід і на полудне. В наслідок сего кольоністи не жили вкупі, не помагали собі взаїмно коло господарки, міста не розвивали ся, а земля лежала облогсм.

Тимчасом Англіїці, що мешкали на полудне осідали на загарбаній землі селами та місточками, орали землю, скріпляли ся що-раз то новими переселенцями і посували ся під землі французкі. От і почали Англіїці з Французами сварити ся за землі а далі і воювати. І довоювали ся до того, що Англіїці подужали Французів і забрали со бі усю Каналу.

КАНАДА ПІД АНГЛІЮ.

Народ в англійській державі здавна вже був завів в себе вільні громадянські порядки, вибирав своїх послів до парляменту, котрі видавали нові закони, або касували старі, призначували, кілько податку треба з людий зібрати і куди сі гроші тратити. Але в Канаді не завела Англія відразу таких вільних порядків, які мала у себе в дома. Спершу порядкувала тут так само, як Франція, посилаючи генерал-губернатора і урядників. Французів до порядкуваня державою не допустила, але і не дратувала їх в нічім. Найважніша була справа з вірою. Французи, як звісно католики, а Англійці протестанти. Щоб не прийшло передовсім із за сего до непорозумінь видав англійський уряд постанову не вмішувати ся зовсім до релігійних справ: вимагав лише, щоби французке католицке духовенство пильнувало своїх релігійних справ, а в громадянське житє кольтоністів не мішало ся. Другою важною справою були землі. За французкого правительсва в Канаді розвели ся були великі шахрайства і над'

ужитя з продажию землі. Щоб не допустити до таких шахрайств видав англійський уряд закон, щоби про кожду купівлю землі знав уряд. Сі і подібні добрі постанови англійського уряду в Канаді, як і ціла зго господарка так виодобала ся канадйским поселенцям, що як сумежні з Канадою англійскі кольонії (в Америці) повстали против панованя англійського і захочували до повстаня і Канадйців — тоті не пристали до них; вони сказали, що під англійским панованєм їм краще жити ніж було під Французами.

Повстанє англійских кольоній на полудне від Канади скінчило ся так, що вони прогнали від себе Англйців і стали самостійною державою, званою нині яко Сполучені Держави Північної Америки. Але були і в тих кольоніях такі люди, що не хотіли з самого початку повставати проти Англїї. Як же скінчило ся повстаня, загадали сі кольонїсти пересилити ся в Канаду. Англійський уряд дуже охоче пристав на се, і призначив їм на мешканє землю у Верхній Канаді (в нинїшній провінції Онтаріо.) В протягу двох літ пересилили ся сюди до 40 тисяч чоловіка.

Після того, як усю Канаду прилучено до англійскої держави, люди стали жвавій-

ше переселяти ся туди та осідати цілими селами, місточками.

І коли перше за французького урядова-
ня їхали люди лиш десятками або сотка-
ми, — то тепер їхало на нові землі деся-
тки тисяч переселенців. Першого бо року
по обняту Англійцями правління Канадою
(1763-го) було ту людности около 70 тисяч
душ а вже в році 1880 (за 37 літ) побільши-
ло ся се число на 170 тисяч. 1884 було вже
триста трийцять тисяч. Таким робом за
пів сотки літ англійського порядкованя при-
було до Канади людей в пятеро більше,
як за півтора сотки літ за панованя Фран-
цузів. Тепер поселяло ся сюди найбільше
Англійців і то було дуже добре для громад-
ського та політичного життя канадійців.
Добре було тим, що Англійці, звикши в
себе в дома, в своїй рідній землі до віль-
них громадських прав, почали домагати ся
таких прав і в Канаді. І досягли свого. В
році 1791-ім поділено Канаду на дві часті:
на Верхню, що була заселена Англійцями,
та Низшу Канаду, заселену переважно
Французами. (що зветь ся нині провінцією
Квебек.) Сі обі часті переділяла ріка О-
тава. Що правда, поділив англійський уряд
Канаду з лихим наміром. Він налякав ся
повстаня північних американських кольо-
ній, що гуртом відбили ся від Англії і ста-

ли жити вільно. Щоб отже унеможливити в Канаді таке повстанє зробив уряд в Канаді дві окремі колонії таких, щоб одна другій не довіряла і щоб одна на другу (англійська і французка) заздро позирала та не прийшла в порозуміння що до повстаня. Разом з тим заведено також виборну народну раду. (сойм) Та тільки се народний сойм мав дуже мало права і через те народ не був з него вдоволений. Англійські колоністи, ті, що переселили ся з Американських сполучених Держав стали домагатись, щоб і в них в Канаді був заведений такийже Народний парламент, як був в Англії, таї щоб той парламент мав право установляти місцеві закони. Незадовго того самого стали доминатись і Французи, бо і ті бачили, що тільки доді буде можна порядкувати країною так, як того вимагає народне добро.

Переселенці англійські осідали не тільки у Верхній Канаді (в провінції Онтаріо) а поселялись вони і в Нижній Канаді, (в провінції Квебек) де жили найбільше Французи. На початку 19-го столітя було вже ту чи не третина всього народу. А що року Англійців у французкій частині все більшало і більшало. Англійський уряд давав Англійцям, що переселили ся у Нижню Канаду, всякі полекші і пільги, більші ніж

Французам, що там мешкали, а то тому, бо хотів, щоб Французи покинули свою рідну мову таї поанглічились. Така робота англійського уряду не подобала ся Французам і вони почали нарікати. Та тільки самим наріканєм нічого не вдієш тому, хто держить силу в руках: а англійській силі щей помагав сойм, що складав ся майже з Англійців. Французи побачили наглядно, що тільки тоді збережуть вони рідну мову, рідні звичаї, тільки тоді вони не піддадуть ся Англійцям, коли сами зачнуть порядкувати всіми справами в кольонії себто коли і вони будуть мати рівні з англійцями політичні права. На початку двацятих років минушого віку жителі Нижньої Канади трохи не що року вдавали ся до Англії з просьбою, щоб у них був заведений правдивий народний парламент з вибраних народом послів. Та Англія не зважала на отсеї їх домагання і не вдоволяла їх. Тоді Французи почали ширити думку про се, що треба скинути з себе англійске панованє. За провідника в сій справі став Француз Папіно, що був послом до сойму. Папіно писав і по газетах і говорив в парламенті, що Англія погано відносить ся до канадійских кольоній і висмоктуючи з населеня жизненну силу не дає тому нічого

в заміну. Року 1832 постановив соїм не давати платні англійским урядникам, бо иньшого способу бороти ся з Англією у на рода не було. Таким способом Канадійські урядники і судії не діставали по кілька років своєї пенсії. Крім того соїм зложив просьбу, що обнімала 92 точки, в якій соїм просив Англію, щоб вона завела у Канаді такий лад державний, такі порядки які були тоді в Північно-Американських Сполучених Державах.

Просьбу сю післано до англійського парламенту. Там обміркували над сею справою і вислали до Канади спеціальну комісію, щоб она на місци розглянулаєь, довідалась що і як треба змінити. За рік комісія вернула ся і подала парламенту свої спостереження; тоді за приводом англійського предсеїдателя міністрів лорда Росселя, англійський парламент троха змінив порядки в Канаді троха на лучші, але не зовсім.

Се не задоволило Папіно, але ще більше роздратувало. Втративши надію, що миром і лагідністю не пощастить канадійцям здобути правдивий парламентарний лад в своїй країні, Папіно почав дуже остро писати в своїй газеті проти Англії, та закликав канадійців до повстаня, щоб скинути з себе англійську власть. 1837 ро

ку і повстала невеличка часть людей в
 обох частинах Канади; в Нижній і Верхній.
 Вільність Канадійців не відтукнулася на
 поклик Папіна і до повстання не пристала,
 а через те і повстанам нічого влягли. А
 провідники повстаня Папіно в Нижній і
 Макензії же у Вижній Канаді мусили ті-
 кати зі свої країни в єгиптні Стетти.
 По втихомиреню сего повстаня зрозумів
 англійський уряд, що треба щось кончею
 зробити, щоб такого заколоту знов не бу-
 ло. Треба передовсім усунути сі причини
 через які заколот став ся. Через те ново-
 му генерал-губернаторови зборуду Луріаму
 ви поручено, щоб він подав на папері, як
 який саме на аго думку треба звести лад в
 Канаді, щоб заспокоїти людність.
 Прибувши в Канаду зборуд Луріам, та
 довідавши ся добре про життя горожан сего
 краю, побачив, що спокій тільки тоді на-
 стане, як зведе ся в Канаді самоуправу,
 інакше кажучи, коли дасть ся сім країні ав
 тономію, щоб Канадійська людність сама
 про себе дбала, сама для себе устанавля-
 ла закони, а англійські урядники щоб до
 сего не мішались. Про то вельо Луріам пи-
 сав до англійського парламенту а прикін-
 чи подав таке: „мені чулно, через що ан-
 гліійські піддані, після того, як переїдуть

з Англії у кольонію, мають стратити політичні права!"

Англійський уряд пристав до губернаторової думки і року 1840-го заведено в Канаді автономію. Обі часті Верхню та Нижню злучено до купи. Над обома тими частинами поставлено законодавчу раду (сенат) і палату послів, (парлямент) що їх вибирає Канадійський народ. Отсі дві ради і рінали для обох частин Канади всі політичні справи та поставляли для неї закони. Від того часу власть губернаторска все меншала і тепер губернатор мусить тільки то виконувати, що ему розкаже народ через своїх виборних (послів) в обох радах. Але кожний законопроєкт, який розглянуть і приймуть ті ради, стане законом аж тоді, коли эго підпише губернатор. Але вже так повелося у нас в Канаді, що губернатор ніколи не зважить ся не підписати того закону, який ухвалять обидві ради.

Відвічальности на губернаторови нема ні якої, бо він не має права робити по своїй волі нічого. Відвічальність за все спочиває на кабінеті міністрів.

Від часу як 1840 року заведено народний парламент, то житє в Канаді дуже відмінило ся, а людий ще більше зачало сюди переселяти ся. Року 1841-го було ту

півтора мільона людности, а року 1861-го людности вже було більше як три мільони. Виходить, що за 20 років нового політичного життя людности в Канаді в двоє побільшало. Новий політичний лад відбився і на промислових та торговельних справах. Приміром 1864-го вивезено і привезено усякого добра більш як за триста мільонів доларів.

Вже сказано було попередку, що дві частини Канади Верхню (Онтарію) і Нижню (Квебек) було злучено до купи і для них установлено було спільний парламент. Але крім цих двох колоній, себ-то крім провінцій Онтарію і Квебек, було ще біля них кілька інших провінцій англійських, що кожда радила ся окремо, незалежно одна від другої. Се були колонії; Нова Шотляндія, Новий Брансвейг, Манітоба, Бритійська Колумбія та острів Принц Едвард; всі ці колонії мали свої особні народні сойми.

Та бачили люди, що хоч автономія добра річ, але у деяких державних справах треба всім колоніям эднатись. Нащо-ж то го эднання? А от нащо!.. Треба приміром усім колоніям мати таку желізницю, щоб ішла через цілу Північну Америку. Щоб збудувати таку желізницю, треба силу гро

ний і зробити її не можна одній колонії. Отакі справи, що конечні для всіх колоній а держати їх і зробити дорого коштує, примусили колоністів подбати проте, щоб з'єднати ся у спілку і скласти федерацію з усіх провінцій. Про таку спілку почали говорити і писати по газетах і року 1864-го скликано до Квебеку з'їзд делегатів від всіх провінцій англійських в Канаді. Мало не три тижні радили єї делегати, вкінці згодили ся скласти спілку і списали єю постанову у 72-х пунктах. Єї пункти повезли кожний делегат до своєї провінції, щоб піддати під дискусію своїх місцевих рад. Рада кожної колонії прийняла єї постанови. Після того післано з кожної колонії просьбу до корслевої англійської Вікторії, щоб затвердила канадійську федерацію. Королева передала єї прохання англійському парламентови і той року 1867-го призволив на федерацію.

Зразу пристали до сеї спілки лиш чотири провінції: Онтаріо, Квебек, Новий Брунсвік, і Нова Шотляндия. Пізнійше до сеї спілки станули і иньні колонії і те пер числить вона 11 провінцій, іменно: Онтаріо, Квебек, Нова Шотляндия, Новий Брунсвік, остров Принц Едварда, Манітоба, Бритійска Колюмбія, Північно-західна

Э. Ексцелэнція EARL GREY
генерал-губернатор

Sir DANIEL Mc MILLAN
губернатор Манітоби

Sir WILF. LAURIER
преміяр Канади

Hon. BORDEN
прзідник Опозиції

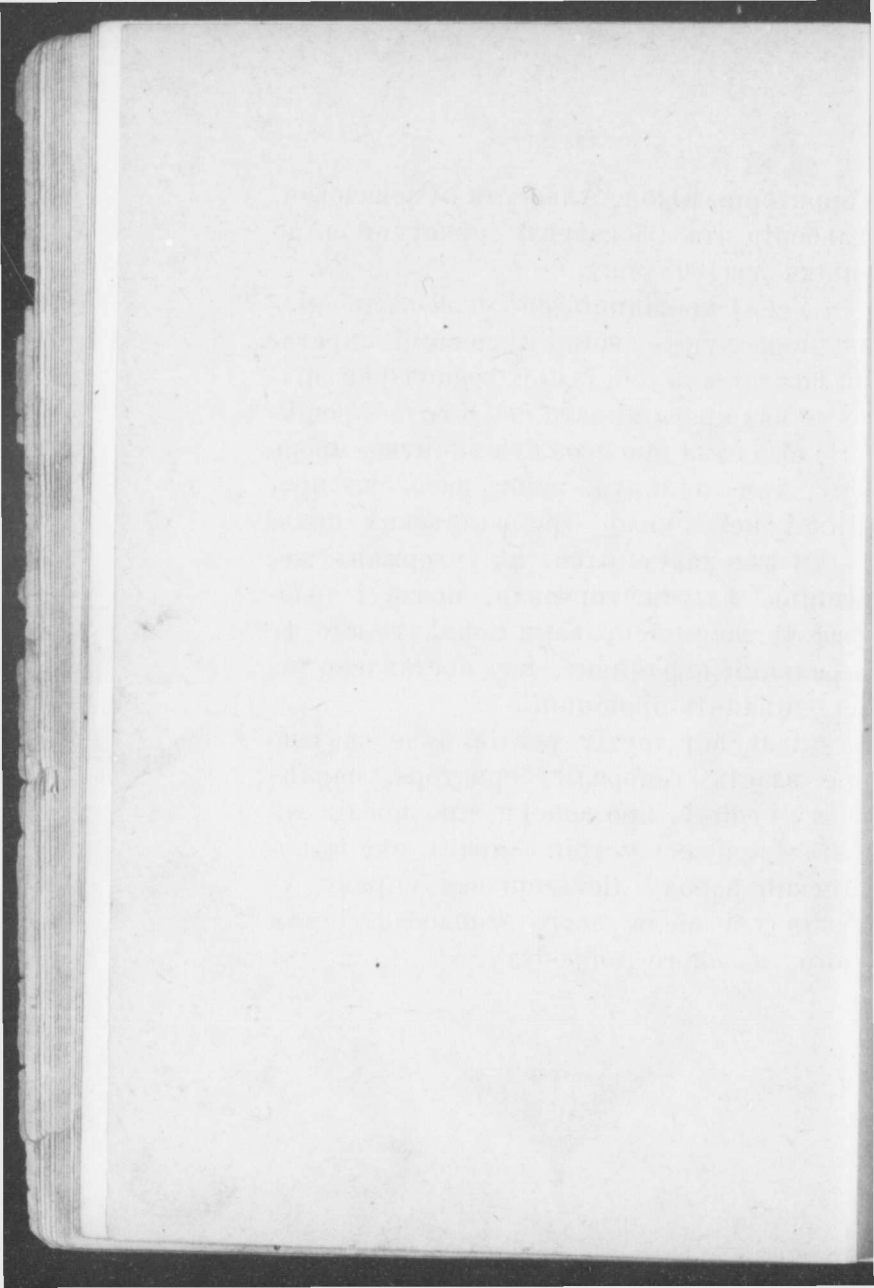
Територія, Юкон, Альберта і Саскачеван. Альберта та Саскачеван приступили до спілки аж 1908 року.

Усі 11 провінцій, що складають спілку, порядкують своїми місцевими справами кожда сама собі і до їх господарки ніхто не має права мішати ся. Кожда провінція дбає сама про своє судівництво, просвіту, сама пильнує, щоби населеня провінції не ломало громадянських прав.

А вже такі справи, як удержаня залізниць, фльота, торговля, почта і телеграф то такими справами порядкує вже федеральний парламент, що поставлено на всі одинацять провінцій.

Дальше в другім розділі буде сказано про власть генерал-губернатора, парламенту і сойму, про вибори, про послів як взагалі про весь устрій і права, які Канадський народ, діставши самоуправу, уложив собі після свого уподобаня і для свого власного добробуту.

II

Права Канади.

II

Handwritten text, possibly a signature or name, appearing as a faint, mirrored bleed-through from the reverse side of the page.

Гомстеди

АПЛІКАЦІЯ О ГОМСТЕД.

Вся незамешкана, вимірена і до управи пригожа земля трох західних провінцій: Манітоби, Саскачеван і Альберти эсть призначена на гомстеди. Виняток становлять лише секції 8 і 26 яко власність Hudson Bay компанії і 11 та 29, котрі правительство зарезервувало під школи.

До сих гомстедів мають право:

а) кожда особа, що эсть головою родини;
б) всякий мущина, що покінчив 18 рік життя, а эсть британським (англійським) підданим або, эсли заявить охоту таким зістати.

в) вдова, що мусить удержати свої малолітні діти, уважана в сім случаю одинокою головою родини, маэ також право до гомстеду.

Гомстед обнимаэ 160 ейкрів. (меньше більше 113 австрійських моргів)

При аплікації о гомстед треба зложити готівкою десять долярів (\$10) і то эсть одинока належитість, яку побираэ уряд від пентента за 160 ейкровоий пимат землі.

Аплікацію о гомстед належить внести особисто (не через другого) до урядника Ленд Офісу (Land Office) того самого дістрікту, де хоче ся обняти землю, або до урядника низшого в так званій суб-агенції, котрий то урядник эсть уповажнений до повисшого діланя в данім дістрікті.

ЗАСТЕРЕЖЕНЯ ДЛЯ МАЛОЛІТНИХ.

На жаданэ родичів може урядник Ленд офісу зарезервувати одну четвертину секції (то эсть 160 ейкрів) для малолітного, 17ть літного хлопця, доки сей не осягне 18 року жита, але лише під слідуючими услівями:

1.) Батько (або мати, эсли помер) малолітного мусить менкати на своїй фармі, або на иньшій фармі однак не меньшій як 80 ейкровоій, не дальше як девять (9) миль від зарезерованої землі.

2.) Батько (або мати) мусить явитись особисто зі сином перед головним (эсли в головній агенції) або перед низшим урядником (эсли в суб-агенції) Ленд Офісу і зложити законом приписану заяву, в котрій буде зазначена дата уродження сина, імя і місце замешканя родичів. Эсла се зроблено вдоволяючо, урядник може зарезервувати дотичну четвертину секції.

3.) Эсли резервуэть ся таку землю в місяцях Червню або Липню, то в сїм часї мусить ся виорати пять (5) ейкрів зарезерованої землі а эсли інтересований сему жаданю не задосить учинить, зарезервованэ може бути знесене.

4.) Коли вже хлопець осягнув віку 18 літ то від сеї дати в протягу місяця мусить син внести аплікацію о гомстед.

ДРУГИЙ ГОМСТЕД.

Право до другого гомстеду у західних провінціях мають лише сї що на перший гомстед дістали патент перед другим червнем 1889 року, або в сїм часї були вже до патенту на перший гомстед управненими.

ОВОВЯЗКИ ГОМСТЕДОВЦЯ.

По дни забраня землі мусить гомстедовець в протягу шість (6) місяців осїсти на своїм гомстеді сам, не заступаючись ніким иньшим, інакше эго зголошенэ о землю може бути сканцельоване. (знесене)

Гомстедовець може страрати ся о право власности на фарму, (патент) эсли завідомить і докаже, що через три роки мав фарму в своїм посїданю для виключного свого ужитку і користи, що через шість (6)

місяців кожного року від дня оплати мешкав на фермі, що на фермі побудував пригідний на мешканэ будинок, що виорав до статочний шмат землі і эсть британским го рожанином.

Постійне мешканэ гомстедовця на фермі, не меншій як 80 ейкрів, котра належить виключно до него і котра лежить не дальше як девять (9) миль від його гомстеду, буде прийняте як мешканэ на гомстеді.

Буде числити ся мешканэм на гомстеді також тоді, эсли гомстедовець мешкаэ на фермі свого батька, (або матери, эсли батько помер) эсли батькова ферма стоїть під такими-же услівями, як сказано висше.

ПРІЭМЩИНА.

Котрий небудь гомстедовець, що не зрік свого права до гомстеду і маэ на него контракт, може взяти за пріэмщину сусідний або дорогою розділений вільний гомстед за оплаченэм 10 долярів в Land Office-і.

Щоб дістати патент на пріэмщину треба виповнити слідуючі услівя;

1.) Наперед треба виповнити услівя першого гомстеду, так, щоб дістати на него контракт.

2.) Мешкати на пріэмщині або на гомсте

ді що найменше через шість (6) місяців що року і то через шість (6) літ, числячи від дня взятя гомстеду. (не приємщини)

3.) Виорати 50 ейкрів на гомстеді або приємщині в додатку до условій гомстеду.

4.) Заплатити три доляри (3) за ейкер за приємщину, а то: одну третю часть цілої суми по трох літах від дня, коли заняло ся приємщину, а ренту в п'ятьох рівних ра-тах з п'ять процент (5%). Чоловік, що взяв приємщину, має до неї такі самі права, як гомстедовець на своїм гомстеді.

КУПНІ ГОМСТЕДИ.

Яка небудь особа, що вже взяла гомстед і дістала на него патент а з браку вільної землі не може взяти приємщини хотяй сповнила всі обовязки взглядом свого гомстеду — така особа може взяти четвертину секції, що остає эще вільвою, яко купний гомстед.

Кошта оплаченя такого купного гомстеду виносять десять (\$10) долярів як при занятю всякого гомстеду. Мусить однак сповнити слідуочі услівя:

а) мешкати 6 місяців в році на такій фармі і то в протягу трох (3) літ від дня оплаченя купного гомстеду.

б) З'орати 50 ейкрів землі.

в) побудувати дім до мешканя в мінімальні вартості триста (\$ 300) доларів.

г) заплатити три (\$ 3) долари за ейкер в слід. еносіб; одну третю часть суми в дни куина, а речту в двох річних рівних ратах з пять (5%) процентом.

Ели купований гомстед лежить в обсягу девять (9) миль від гомстеду дарованого, на котрім особа мешкає, тоді вистарчає мешкати на своїм дарованім, (першим) гомстеді.

Застерігаєть си, що гомстедовець може взяти лиш оден купний гомстед. Сї купні гомстеди можна взяти лише в певних дістріктах, а то в тавншіпах, що їх ряд до сего призначив в слідуючім комплєті:

Тавншіпи (Township) від першого до 44 включно ограничені з заходу західною лінією ренчу 21-го; зі всходу желізною дорогою St Paul & Sault Ste Marie від точки, де ся желізниця перетинає міжнародну границю аж до єї сполученя з С. Р. R-у желізницею. Прямуючи головною лінією С. Р. R-у на захід ідуть куині гомстеди аж до сего місця, де ся лінія перетинає третій мерідян (полуденник) аж до північної лінії тавншіпу 24-го; відтак дальше на захід від північної лінії тавншіпу 24 до Saskatchewan

River і в долину сеї ріки аж до північної лінії 39-го тавнішину, опісля на захід вздовж сеї лінії до північного Saskatchewan River і вздовж ріки до північної лінії тавнішину сорок четвертого. (44)

УТРАТА ГОМСТЕДУ.

Гомстодовець, що не виповнить своїх обов'язків і сих умов, які конечні до одержання патенту на фарму виставляють ся на не безпеку, що відберуть йому гомстед і дадуть иньшому.

ПАТЕНТИ.

Новопривувні емігранти дістають інформації, де можна дістати гомстед або в еміграційнім офісі у Вінніпегу або в кождім державнім уряді земельнім. (Land Office)

Если гомстедовець виповнив всі умовля, які уряд домагають ся від него (гляди на сторони 31) то по трох літах можна бай конечно внести аплікацію о контракт до урядника місцевого Ленд Офісу, або до низшого урядника в суб-дивізії, або вкінці до гомстедового інспектора.

ПОМІР ЗЕМЛІ.

Помір землі на заході представляє пошиз-

на таблиця, в котрій суть потягнені лінії з півночі на полудень а зі сходу на захід. Така лінія з півночі на полудень зове ся ренч (Range) а лінія зі сходу на захід тавншип (Township). Однак слово тавншип означає також сей простір землі, що находить ся між обома лініями.

Тавншип єсть знова поділений на 36 секцій, з котрих кожда мусить мати одну квадратну милю або 640 акрів. Як виглядають секції і в яким порядку они сліду-ють одна по другій вказує нижша табеле-ля.

Північ

31	32	33	34	35	36
30	School 29 Section.	28	27	S.S. 26 Section.	25
19	20	21	22	23	24
18	17	16	15	14	13
7	S.S. 8 Section.	9	10	School 11 Section.	12
6	5	4	3	2	1

Захід.

Схід

Полудень

Як сказано на початку секції 8 і 26 нале-

жать до Hudson Bay компанії, 11 і 29 суть землею шкільною. Всі прочі секції з непарним числом суть власністю залізничних компаній а лише секції з парним числом належать до держави, і єї роздають ся поселенцям.

ВІЛЬНЕ ДЕРЕВО.

Кожний дійсний поселенець, котрий не має ніякого дерева на своїй фармі, може для власного ужитку дістати позволеня (перміт) на вируб дров на державній землі.

Щоби дістати таке позволеня треба в нести просьбу до „Crown Timber Agent-а а бо таки до Land Offic-у за оплаченям такси в сумі 25 центів.

Позволеня вирубу дров ограничає ся

на слідуєчі роди дерева:

1.) 300 стіп будівляного дерева сирого, не грубшого як 12 цалів в прорізі на грубшім кінци. При вирубі сухого дерева дозволенā яка небудь грубість.

2.) 400 кроквів і 200 слунків до фенцу. (плота) Слунки можуть бути довгі до 7 стіп і не можуть мати більше, як пять цалів в прорізі на тоншім кінци.

Застережено при сїм, що сям деревом не можна оплачувати робітників за різанє, але вєо оно муєть бути з'ужите на потребу гомстедовця, властителя перміту.

Трафляє ся, що хтось осяде на нерозміреній эще землі. Такий гомстедовець може дістати позволенє на вируб дерева, эсли заявить, що оплатить фарму, як лиш земля зістане розмірена.

Гомстедовець не сьміє спродати другим гомстедовцям на їх власний ужиток дров різаних на своїй фармі, з винятком, эсли заплатить ся 25 центів за кождих тисячу (1000) стіп дощок, котрі то гроші зістануть звернені властителеви фарми, коли він одержить на ню контракт. Однак кождий гомстедовець може одержати право щорічно вирубувати 50 кортів дерева на продаж.

Поселенці, що мешкають в більших і

менших містах можуть дістати право без застереження на вирубаня що річно сто кортів дров на продаж.

Спекулянтам і продавцям не уділяється перміту.

Если гомстедовець продає дрова зі свого гомстеду приватним людям на їх власний ужиток, перед одержанєм контракту на землю, підпадає карі до сто (\$100) доля рів або шість місячного аренту і тратить право до свого гомстеду.

Если-ж хто без позволення забирає дрова з державної землі підпадає карі \$3.00 (три долари) за зрубане або взяте дерево.

ОЗНАЧЕНЯ ГРАНИЦЬ.

В разі, если властитель землі хоче означити докладно свою границю, мусить повідомити писемно інтересованих в тім людей (сусідів) а по упливі місяця має право попросити на свою фарму державного геометра. Кошта поміру мають оплатити всі інтересовані. Без згоди сусідів не можна руйнувати жадного граничного фенцу. (плота) Если властитель землі кладе фенц, то сей сусід, котрого земля притикає до фенцу, має понести половину коштів. Удержуванє в порядку зраничного фенцу єсть обо-

в'язком мешкаючих разом сусідів.

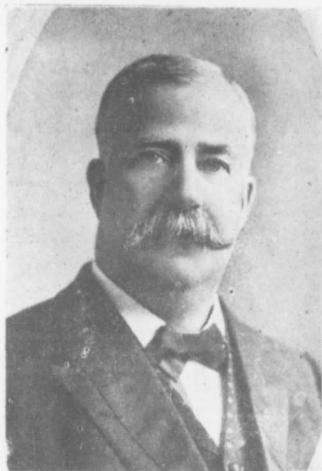
Граничний фенц, що огороджує рівночасно поле другого сусіда, не сміє бути усунений, доки не повідомить ся это писемно 12 місяців наперед.

При спорах о фенц належить для рішення спору вибрати трох мирових судіїв, з котрих більшість рішає.

Додаток до законів муніципальних толкує який має бути „приписаний фенц” а котре то право є ріжне в ріжних муніципалах.

Hon. R. P. ROBLIN
премієр Манітоби.

Hon. W. G. SCOTT
премієр Саскачевану

Hon. RUTHERFORD
премієр Альберти

Hon. R. McBRIDE.
премієр Брітіш Колумбіі

Школи

В МАНІТОБІ може муніципальна рада на підставі додатку до муніципального закону з'організувати в шкільні дістрікти сі часті муніципалу, де досі не було побудованої школи.

Такий шкільний дістрікт (округ) не може обіймати більше як 20 квадратних миль (винявши публичні дороги) і мусить мати найменше десятеро дітей, обовязаних учащати на науку.

Податковці кожного такого дістрікту вибирають трох тростізів, котрі мають дбати про будову і удержанє школи. Обязком тростізів настановляти учителя, назначувати шкільний податок і т. д.

Правительство провінції уділяє щорічно \$65,00 для учителя кожного шкільного дістрікту, котрий через минувших шість місяців сповняв свої обовязки.

Муніципал знова назначує \$20,00 місячно на кожний з'організований шкільний дістрікт, в котрім відбуває ся наука.

Всі публичні школи мають бути наскрізь безконфесийні і в них не сьміють

відбувати ся ніякі релігійні вирави без дозволу тростізів і шкільних властпій.

Вік шкільних дітей эсть 5-16 літ, однак дозволено учащати до школи особам аж до 21-го року, эсли місце на се позволяє.

Феріями шкільними суть всі суботи, неділі і всі державою призначені врочности сьвята.

Де матірна мова дітей, учащаючих до школи, эсть иньша як англійска, (приміром руска) там на жаданэ тростізів може провадити ся наука також і в матірній мові.

Эсли в якій школі на кольонії учащає до школи 25-єро дітей католицких, там може бути прийнятій католицкий учитель. В містах може бути він прийнятій, эсли в школі эсть 40 католицких дітей.

Всі учителі для публичних шкіль мусять бути іспитовані і апробовані властпю шкільною.

В АЛЬБЕРТІ І САСКАЧЕВАНІ суть школи протестантскі і католицкі, длятого шкільна рада зложена з двох протестантских а двох католицких членів.

На утворенэ шкільного дістрікту можуть внести просьбу трох податковців. Шкільний дістрікт не сьміє мати більше, як 24 двадратових миль (винявши публич

ні дороги) і там мусить мешкати що найменше чотирох податковців з неменьше як 12 дітьми, обовязаними до шкільної науки, в віці від 5-19 літ.

Наколи шкільний дістрікт зістав з, організований, вибирають податковці трох тростізів, котрих обовязком эсть дбати про школу і заряджувати нею, годити і виплачувати учителеви, означувати висоту такси шкільної і т. п. Шкільний будинок ново утвореного дістрікту не може виносити більше чим \$500, котру то суму можуть позичити, до часу, коли шкільні податки виповнять довг. В разі, эслиби в з'організованім дістрікті меншість податковців (чи католиків, чи протестантів) бажала сепаративної школи, то на се дасть ся позволенэ эсли эсть ввстарчаюче число податковців і шкільних діттий. Податковці сепаративної школи мають платити податки і дбати лишень про свою школу.

Викладовою мовою в публичних школах маэ бути мова англійска, однак тростізи можуть зізволити на подаванэ науки руського язика два рази в тиждень через послідні пів години по полудни.

Наука релігії маэ бути безконфесийна і ограничуэсь на посльідної пів години дня після розпорядженя тростізів. Державна

підмога для публичних шкіл не переви-
 шає 70 процент учительської платні.
 Спеціальне узглядненє може бути даним
 для якої небудь школи за дозволенєм
 шкільної ради всьо одно, чи школа зіста-
 ла правно з'організована, чи ні, з загаль-
 них доходів Провінції. Податки шкільні
 не можуть перевишати 12 мілсів (тисяч-
 них) на доляру. (міл значить одна десята
 цента) Учителі публичних шкіл мусять бу-
 ти властію шкільною іспитовані і мусять
 виказатись сьвідоцтвом уздібненя.

Шарварок.

МАНІТОБА. Властители маатку варто
 сти \$200 обовязані до шарварку на оден
 день, від \$500 на два дні а від дальших
 \$500 або часть з них о оден день більше.
 Роботу коло шарварку має робитись не
 дальше як три милі від землі властителя,

а то в часі від 15 мая до 1-го серпня: эсли муніципал інакше не зарядить.

Хто своєї роботи не відробив до першого Октобра сей мусить заплатити \$1.50 за кождий день.

Рада муніципалу не може замінити шарварку на податок, котрий не може перевиснати \$1.50 за оден день.

Где зібрано податки шарваркові, там єї гроші можна ужити лишень на будову доріг.

В САСКАЧЕВАНІ І АЛЬБЕРТІ називаєсь право шарваркове по англійски „Local Improvement District ordinance” котре зі стало ухвалене в 1903 році Північно Західним Сеймом а 1 Січня 1904 увійшло в ужитя. Декотрі зміни до сего ухвалила сесия в році 1904.

На підставі сего розпорядження може рада кабінету (Governor-in-Council) утворювати дорогові дістрікти.

1.) Дістрікти єї мають мати неменьше як 108 а не більше як 216 квадратових миль. При тім в дістрікті мусить припадати що найменьше оден мешканець на дві квадратові милі.

2.) Говермент має означити границі і вибрати для них число.

3.) До говерменту належить установляти число членів комітету шарваркового.

На просьбу мешканців певної полоси може Leutnant Gouverneur установити дістрікт згаданої величини однак в сїм випадку, може населенє виносить лишень одного чоловіка на 3 квадратів мимї.

Петицію має заслати ся в приписаній формї до міністра публичних робіт і она мусить подати в приближеню число замешкуючих там людей.

Эсли в протягу місяця не було ніякого протесту на утворенє дістрікту, говермент може утворити дістрікт. Шарварковим дістріктом має управляти рада, котра складає ся не з більше, чим шістьох а не меньше чим трох членів. Членів вибирає ся по одному з поодвокових частий дістрікту, котрі то части означує сам говермент.

Членом шарваркової ради (Council) може бути вибраний хто небудь, маючи 21 літ і посїдаючи оподатковану землю в дістрікті. Эсли вибраний член комітету шарваркового не мешкає в дістрікті, не може мати претенсії на експенса їзди на засїданя ради а іменно за ту часть дороги, котра лежить поза дістріктом. До комітету не може бути вибраний або оставати в комітетї чоловік, котрий має участь в зиску з кон-

ТРАТУ зродженого з комітетом доробним, або члорик котри маю видувати вва- ннчу кару через три роки або більше.

Члена або представеля комітету доробного збільшає ся від уряду:

- 1.) Если він окаяє ся неспособним,
- 2.) Если він на більше чим трох по собі еділючих заціавах комітету був неспри- гутним.

3.) Если ви роком єдиі зівта збільшеним від євого уряду.

Член або представель комітету доробного може зречи ся євого уряду, коли внаише про се до єкретаря комітету; Се зречєня ся уряду входить в силу під часу, коли єкретар одержить єго безпашито.

В разі колиби мешканці містрику отримались або ватались вибирати члена до комітету доробного, може повермент однократно змінувати. Може також повермент змінувати урядника на більше доробних містриків в платню для него може зтвинути з доходу доробного містрику.

Против вибору члена або представеля доробного комітету, можна за зложеном \$25.00 внести протест до єдиі але не пізніше чим місяць по докочанні вибори; і то инше в разі, если єди член не був вибраним на підставі єго заряжєня. (Ordinance)

Факт, що незаконно вибраний член комітету дорогового брав участь в яким небудь рішеню, не робить сего рішення неважним.

Управненим до вибору на консіля єсть кождий властитель або мешканець оподаткованої землі в дістрікті.

В разі зложеня уряду зі сторони члена комітету дорогового належить розписати нові вибори.

Члени комітету мають на пернім засіданю, котре має відбутись найнізнійше два тижні по їх виборі вибрати з поміж себе предсідателя.

Комітет дороговий має право настановляти платних урядників. Таких урядників не вільно вибрати з поміж членів комітету, з винятком фінансового секретаря.

Секретар фінансовий має перед 15-тим мая кожного року виготовити звіт податків. До переупровадження постанов про вищезгаданого буряну може комітет дороговий вибрати спеціального урядника. Для осягнення спільної ціли можуть лучитись комітети дорогові кількох дістріктів. Комітет має право підносити податок найменше оден і чверть цента а найбільше 5 центів. Підвисшенє мусть бути ухвалене рішенєм комітету.

Против наложеня податку можна в протягу 14 днів по висланю податкової картки внести через секретаря зажаланє до мирового судії, котрого рішенє єсть остаточним.

Дороговий комітет може присилувати до плачення податку дорогового. Сей податок має перше право до землі перед всіми иньшими жаданями.

Від оподаткованя увільнені суть;

- 1.) Індиянські резерви.
- 2.) Публичні або сепаративні школи, не посідаючі більше, чим два ейкри землі.
- 3.) Церков посідаюча оден ейкер землі, або оден ейкер, на котрім стоїть будинок призначений для церковного ужитку.
- 4.) Публичне кладовище посідаюче аж до 25 ейкрів.

Комітет дороговий має влас'ь установляти висоту платні за роботу коло доріг. Платня має бути за 10 годинний день праці, не може бути висшою як в сусіднім дістрікті, однак в ніякім випадку (без позволеня міністра публичних робіт) не може бути висшою як \$2.00 за оден день праці для робітника, а \$4.00 для чоловіка з кіньми.

Се право платні не може бути приміненним для тих, котрі суть заняті яко наглядуючі формани при будові мостів або при будові водних спустів.

Право польованя.

МАНІТОБА; (Право про час охрони з мая 1900, зі змінами з років 1903, 1904, 1905 і 1907.

1.) Ніякого птаха або в пізнійших уступах згаданого звіврати не вільно гонити, стріляти або ловити в неділю.

На звіврата згадані під §§ 3-7 не вільно полювати в часі від одної години по заході сонця до одної години перед всходом сонця.

2.) Самці оленів, кабрів, антильопів, козів, або мусів мають охоронний час від 15 грудня до 1 грудня слідуячого року. Лишень одну штуку сеї породи вільно убити мисливому.

3.) Самець або молодих під числом 3) згаданих звіврат не вільно ніколи убивати, ловити або переслідувати.

Ніхто не сьміє висше згаданих звіврат убивати або ловити без позволеня на польованэ, (Permit) котре можна дістати з департаменту заряду краэвого (належність \$2'00) котре го позволенэ належить оказати сторожеви дичини, поліцманови або мировому судії.

По упливі часу польованя належить

звернути позволеня департаментова а на нїм має ся записати число і рїд убитої зьвірини. За переступленя сього чекає кара від \$10·00 до \$100·00.

Псїв, котрі звикли вганятись за оленями не вільно пускати в околицї замешкалі оленями в часї від 15 грудня до 1. грудня слїдуючого року. Псї спїтканї при сїм будуть застріленї.

Купно, продаж і заміна висше згаданих зьвірят з винятком їх голов і скїри строго заказанї.

5.) Час охорони для ласиць всякого рода єсть від 15 мая до 1 октобра, для кун від 15 цвїтня до 1 новембра. Убивати ловити і т. и, видри або бобри взагалї заказано.

6.) Щурів водяних не вільно убивати від 8 мая до 1-шого сїчня, хиба що рада му нїциналу зарядить иньше. Стрілянє сїх зьвірят завсїгди заборонене.

Розвалювати будївлї (мешканя) бобрів або водяних щурів строго заборонене.

7.) Час охорони для тетерваків, курок диких і куропатв від 1 новембра до 15 октобра. Базантів не вільно бити до 15. септембра 1909. Заборонено убити бїльше як 100 штук висше згаданого птацтва в однім сезонї або 20 птахів денно. Винятї з під сього права суть Manitoba Field Trial Clubs, котрі задля своїх річних прав можуть діє-

тати позволена (License) на убиваня 20 штук птацтва.

Нікому не вільно держати в посіданю диких курий, куропатв або бажантів 45 днів по замкненю сезону польованя.

Час охорони для слонків (винявши слонки лісні) піскарів, дощовиків, перепилиць, глушців треває від 1 Січня до 1 августа. Лісні слонки від 1 Січня до Липня. Купно, продаж або виміна сих птахів зборонена.

Час охорони для качок, всякого рода від 1. Грудня до 1. вересня.

При польованю на тетерваків, на гуси або качок не вільно уживати лапок, канканів, автоматичних рушниць, лямпів або иньшого сьвітла.

Жадного, під §§ 3-7 згаданих зьвірят або птахів не вільно лапати лапками, сітками, сілцями, принадою, або труткою.

Вичислені средства може хто небудь при знайденю знищити.

Нищити гнізда або забирати яйця, тримати їх эсть заказано.

Особи, котрі не суть замешкалими в Манїтобі мусять купити позволена на польованя. Для британских підданих виносить \$25·00 для чужинців \$100·00.

Право охорони не існує для Індиянів

в їх резервах, эсли вони бють дичину для свої поживи а не на продаж і гандель.

САСКАЧЕВАН І АЛЬБЕРТА.

В неділю і між заходом а виходом сонця заказано стріляти. Дальше не вільно полювати на землі належачій до другого властителя, без його позволеня. Постановленя про заказ дротяних лапок і т. и, котрі були наведені під Манїтобою (§7,) як та кож всі иньні загальні постанови сеї провінції мають приміненэ також і тут. Оплата польованя (лайсенсу) для осіб не мешкаючих в Саскачевані і Альберті вносить \$25·00 без взгляду на се, чи сї особи суть британьскими горожанами чи ні. В Саскачевані і Альберті суть слідуочі охоронні часи; убивати або ловити буйволів (Buffalos) зовсім заказано.

Газелі і кикі козли від 15 грудня до 1 октября, антильони від 15 новембра до 1 октября.

Грубу дичину, включаючи Cariboo, муси і олені в Саскачевані на полудне від тавншіпу 22 і на всхід від ренчу 23 зах. мер. 2. від 30 новембра до 15 новембра слідуочого року, в полудневій части Саскачевану і Альберти від 15 децембра до 1 новембра. Самиць і молодих низше року не вільно ніколи убивати.

Лишень дві штуки сего рода звіврят вільно убити в східнім Саскачевані а в прочих частях провінції вільно убити лишень три.

Час охорони для качок, гусок, лебедів, бекасів, курок водних, слонків, піскарів і дощовиків від 1 січня до 1 септембра. Журавлі від 1 січня до августа. Лісні кури, куропатви, базанти, сніжні кури і дикі від 1 децембра до 15 септембра,

Одна особа не сміє убити більше чим 20 штук повизних птахів на день або 200 в однім сезоні.

Мінки, ласиці, куни від 1 цвітня до 1 новембра. Видри від 1 мая до 1 новембра. Бобрі до 31 децембра 1908 року.

Сторож дичини має право дати позволенє гостеви якого небудь мешканця в Альберті або Саскачевані за оплаченєм квоти \$1.00 на пятидневне польованє без карти мисливської в товаристві сего чоловіка, в якого гість перебуває.

Б сїм законі пороблено в Альберті где неякі зміни, однак сї не зістали эще оголошеними.

Додатково вільно в Альберті убити пса, котрий худобу, безроги, дріб домашний і т. и. гонить або убиває.

Убити пса вільно лишень на чужім ґрунті, ніяк на ґрунті властителя пса.

ПРАВО РИБОЛОВЛІ.

Кожний фармер, поселенець, Індіянин або півіндіанин замешкуючий фактично сі дістрікти має право дістати позволенє на ловленє риби за оплатою \$2·00.

Сіток не вільно уживати між пів милї від впливу і пів милї від впливу ріки з якого небудь озера. Неводів (великих сіток) вільно уживати на Лейк Вінніпег в зимовім часі ловлі за оплаченєм лайсенсу на ловленє.

Величина сітки має бути 300 ярдів і на суми має бути сітка також на 300 ярдів.

Для тих, що не мешкають над озерами оплата за лайсенс виносить \$25·00

На озері Вінніпег требає час охорони тільки від 5 октября до новембра а в Саскачевані і Альберті на чівніч від великої Saskatchewan ріки і від ріки North Saskatchewan від октября до 15 новембра. На полудне від Saskatchewan ріки від 5 октября до децембра.

При ловлі риб не вільно уживати списів, вибухового матерялу, гаків і стрільного оружя.

ПОЖАР ПРЕРИЙ І ЛІСІВ.

1.) Хто на отвертих преріях кладе сті-

жок сїна, має його обвести в віддаленю о-коло 60 фітів, 8 футів широким випаленим або виораним колесом. Се колесо має бу-ти випалене задля осторожности лишень задля присутности більше людий. Сю осто-рожність треба заховати при примінюваню і иньших способів против огню.

Занедбуючих се розпорядженэ покара-эсь карою \$200·00 або роком вязниці.

Тій самій карі підпадаэ сей, хто чи на прерії чи в корчах спричинить огонь і сим зділаэ сусїдам шкоду.

Хто для власної охорони пустить про типожар і пустить його вільно, хотяйби і зділав шкоду кому, не підпадаэ карі. Эсли вибухаэ пожар прерий або лісів, то найблиз ший сторож огню мировий судія, війт (Reeve) або консіл маэ сейчас завїзвати тамтей-ших здібних до праці мешканців дістрікту до побореня огню.

Хто отягаэ ся виконувати сю роботу підпадаэ карі \$5·00 за кождоразове ухили-нэ ся від послуху.

2.) В Саскачевані і Альберті вільно в ці-ли очищеня землі пускати пожари перед 7-им мая кожного року. Площа, где виша-люсь не може бути більшою чим 320 акрів ($\frac{1}{2}$ секції) і маэ бути обведена наоколо 10 фітів широким пасом охоронним (ораними

або випаленим). Також мусить трох дорослих осіб через цілий час пильнувати огню.

Протиділаючи підпадають карі \$100.00.

3.) Хто небудь, запалюючи огонь на прериях або запалює огонь в цілі пятнованя худоби а опісля лишає його не погасивши підпадає карі, эсли эму доведено, аж до \$100.00.

4.) Хто обпалює своє газдівство, може се робити лишень в присутности трох людий і то лишень тогди, эсли його посілість обведена 20 фітів широким виораним перстем.

5.) Компанії желізничі можуть обпалити дорогу желізничу, однак огонь мусить бути стережений чотирма особами заосмотреними в апарати, потрібні до гашеня.

Кітли (льокомобілі) при молоченю мусять бути віддалені 30 фітів від найблизшого будинку або стіжків сіна.

Під кітлом, льокомобілію має поставити ся металевий посуд, щоби в нього впадав попіл.

Весь попіл і іскри мусять бути старанно погашені, нїм эще машина від'їде.

Одна бочка з водою і два ведра мусять стояти в поблизкості пшеничних стіжків або запальних предметів і мають стояти близько кітла.

В добрім порядку знаходяча ся сїтка до ловлення іскор, має бути наложена лише тогдї, коли машина єсть в руху.

Противділаючі особи, эсли їм доведєсь проступок мусять заплатити \$5·00 кари.

У вєїх сих випадках єсть відвічальним за всякі огневї шкоди чоловік, котрий веде надзїр над машиною, однак він не підпадає жадній карі, эсли повизпї приписи зїстали заховані.

ЗГОЛОШЕНЯ УРОДИН, СМЕРТИ і т д.

Вєї уродження, слюбї і винадки смертні мусять бути зголошені у мунїципально-го секретаря в протягу 30 днїв.

Уродженє дитини має зголосити батько або мати.

Звіт про заключеня супружества має зробити урядуючий сьвященик або проповідник.

Про випадок смерти, має дати знати батько родини або властитель дому. Лікар, котрий був при помершїм має подати про се звіт.

Друки на сі звіти можна дістати на поchtі або в муніципальних секретарів. Хто отягає або залишить подати такий звіт до 30 днів підпадає карі \$25.00.

ПРАВО ГОРОЖАНЬСТВА.

Всякий чоловік, уроджений в иньшійм краю, эсли прожиє в Канаді через 3 роки і переступить 21 рік житя, може стати горожанином канадійським, накопи зложить королеви Англії присягу вірности. Кождий судия або судия мировий може відобрати присягу і видати горожанські папери, за що звичайно рахує ся таксу \$2.50. Натуралізованэ батька дає також його всім малолітнім дітям право горожаньства.

Бритийські піддані, котрі приходять до Канади з Великої Британії або з англійських посілостей, стають вже по 12 місяцях горожанами краю.

франтованэ

В Манітобі эсть слідуюча власність правно охоронена і выключена з під фантованя:

Ліжка і домашні знаряды в вартості \$500.00 як також потрібна одіж для довжника і його родины.

Конечна живність для цілої родины на 11 місяцїв, предвиджуючи, що лиш тільки або менше поживи знаходить ся підчас фантованя.

Книжки професіоністи. Начинэ столяреке або знаряды фармарські в вартості до \$500.000. Гомстед з 160 акрів, на котрім довжник мецкаэ, дальше дім, стайні, стодоли і плоти (фенци) на сій землі, також насінэ збіжа і другі земні овочі потрібні до засіяня або засадження 80 ейкрів.

3 коні, мули або воли, 6 коров, 10 овець, 10 безрог, 50 штук дробу разом з поживою для них на 11 місяцїв; коні по верх 4 літ суть тільки тогди выключені від фантованя, эсли они суть конечними до зарібку на житэ довжника.

Для нефармарів охороняэ ся від фанто

ваня дім або жилище в вартости \$1500.

Контракта або записи на маєток, на підставі котрих довжник підпадає під право фантованя суть неважними. Збіже на них не сьміє бути зафантоване. Повизше розпорядженє розтягаєсь лишень на довги зроблені по 1. марта 1894. Для давнїйше зроблених довгів лишає ся правосильним передшій закон, котрий охороняє менше річий від зафантованя.

В САСКАЧЕВАНІ І АЛЬБЕРТІ суть охоронені з під фантованя;

Домашні знаряди в вартости \$500.00, як також потрібна одїж і пожива на 6 місяців. Книжки професіонїсти, начинє столярске і інструменти в вартости \$200.00. Гомстеди з 160 акрів разом з будинками 3 воли, конї або мули, 6 коров, 6 овець, 3 безроги, 50 штук домашнього дробу і поживи для них на місяці від новембра до апріля; упряж на 3 тягарові звїрята, оден віз або два візки (боги), 1 косарка або коса, плуг до прерий і другий плуг, 2 борони, 1 рек, 1 сїварка, 1 байндер (саможатка) і сани, 1 диск. Насїня на 80 акрів числячи 2 бушлї на акер і 14 бушлїв бараболь. Для нефармарів єсть виключений з під фантованя дім або жилище в вар

тости \$1500.00.

В Манітобі, як також в Саскачевані і Альберті не суть повизше наведені річи (з винятком поживи, одежи і ліжок) виняті з під права зафантованя, эсли ціна сих предметів эсть ореченэм суду.

Робітничий **контракт.**

Щоби робітничий контракт зробити правосильним, мусить бути заключена устна або писемна згода, котра обовязуэ одну партію до прийнятя і до заплати, другу до служби на означений час.

Эсли хлібодавця лишень так довго платить робітникови, як довго сей робить без виповідженя часу, між ними не істнуэ

ніякий контракт.

РОБІТНИЧИЙ КОНТРАКТ, чи устно чи писемно заключений між хлібодавцем а робітником, эсть в кождім заводі чи в службі правосильним, эсли він заключаєсь не довше як на оден рік.

Эсли він заключений на довший про тяг часу, тогді мусить він бути писемний і обома партіями мусить бути підписаний. Эсли він заключаєсь на коротший час, однак не так скоро зачинаєсь, мусить бути також писемний. Добровільно заключений контракт маэ бути правосильний для обох партій не довше як на девять літ, від дня дати контракну.

Эсли ніякої виразної угоди між партіями не було, то тоді приймєсь угоду за зроблену, эсли робота зістала зроблена. Виключені суть лишень умови з близькими крєвними як з родичами або стрійками.

Эсли робота зістала зробленою, а платня за ню не зістала виплаченою, то закон приймаэ, що партії мають погодитись що до платні так як звичайно в місцевості за роботу платить ся.

Закон однак не узнаэ контракту винайму або контракту платні заключених між крєвними, як родичами або стрійка-

ми.

В такому случаю рентованэ мусить бути виражене виразним контрактом, щоби можна було мати вигляди на платню.

Эсли не зістало інакше зазначено в контрактї, то платню виплачуєсь зовсім при кінци роботи.

Особа, котра яко робітник або клэрк зістала постановлена, не може бути присиленою добути до речинця, однак може бути заскарженою о відшкодованэ через зломанэ контракту.

Беручий роботу мусить виповнити у-слівя контракту під кождим взглядом, а щоби се вірно зробити, маэ він бути не лише пилним, як сего вимагаэ ся, а вложити всю свою увагу, зручність і спосібність в роботу. Знаряди, машини або иньшу власність хлібодавці, котрими він працюэ або котрі стоять під його наглядом мають бути не лишень належито уживаними, але він маэ дбати про се, щоби їх не скрадено. Про коний і худобу повірену йому мусить він совістно дбати. Його хлібодавця платить йому за працю, як за зручність і прозорність.

Від нього жадаэ ся точности, чемности і сего, щоби він, крім неділь і сьвят, працював постійно.

Яке небудь нарушенэ контракту може спричинити для нього віддаленэ зі служби, або зробити його відвічальним за відшкодованэ.

Если хто зголений на означений час, день, тиждень, місяць або рік, то вибувши свій час може опустити службу або хлібодавця може його без винповідженя віддалити.

ВИПОВІДЖЕНЭ.

Если контракт не э зробленим на означений час а платня виплачуэсь щоденно, тижнево, місячно або річно і одна сторона хоче закінчити угоду, то мусить винповісти.

При тиждневій виплаті винповідаэсь на тиждень.

При місячній виплаті — на місяць.

При річній виплаті винповідаэсь на три місяці.

Винповідженэ не мусить бути писемне, однак при довшім винповідженю як на тиждень, ліпше эсть зробити винповідженэ писемно.

Приймаючий роботу може бути відправленим без винповідженя, если йому да э ся платню за оден тиждень або місяць, після того як зайде причина до прогнани

з роботи.

ВІДДАЛЕНЭ БЕЗ ВИПОВІДЖЕНЯ.

Поставлений (робітнік) мусить сповняти докладно всі свої обовязки службові, бути точным послушным і сплатити всяку шкоду, заподіяну його недбалостію. Эсли він сього не робить, може бути віддаленим без виповідження, (эсли йому выплачуэь його належна платня,) а іменно за:

1) непослушність против якого небудь правного розказу хлібодавця.

2) Грубе, неморальне поведенэ.

3) Постоянне недбалство в заводі або поведенэ з вирахованэм, яке нарочно цеуэ інтерес хлібодавця.

4) Нездібність на висше становиско, где вимагаэ ся особлившого знаня і зручности, або постоянна нездібність з причини слабости. Перехідна слабість, не эсть узаasadненою причиною відправи, эсли сього робота не вимагаэ.

Платня, котра в таких випадках выплачуэь не потребуэ стояти в відношеню до часу праці робітника.

Эсли приймаючий роботу в Альберті або північно західних териториях провиняэь через зле провадженэ, піятику, або віддаляэь без позволеня, не слухаэ розка

зів, або тратить маєток властителя, може бути укараний через „суд“ на квоту \$.30 з коштами і дістає арешт до одного місяця.

Если робітник зістав не правно відправлений від служби, може заскаржити свого хлібодавця на підставі зломаня контракту або угоди, о відшкодованэ. Если сей не може подати ніякої достаточної причини віддаленя, тоді може він бути заскаженим о заплату платні за цілий час, однак робітник мусить шукати за другою роботою, і если йому се удасть ся, то сума, яку він заслужив, відтягаєсь йому відшкодованя. Отже він дістає властиве відшкодованэ, яке спричинило його віддаленэ.

ПРИЧИНИ ДО ОПУЩЕНЯ СЛУЖБИ

Припорученя хлібодавці мусять бути при уложеню контракту зрозуміло виложені, мають бути правні і знаходитись в обсягу праці робітника. Машини і знарядя мають бути в порядку без небезпеки при роботі ними. Еслиж длятого хлібодавець видає нерозумні розкази і настоює на їх вповненэ, робітник має підставу до лишеня служби.

Если робітник коло рілі (на фармі) опукає роботу безпідставно, тогді тратить

право на платню, котру заробив від послідної виплати. Кожному робітникови, котрий перед впливом речинця опускає службу, маючи до сего справедливу підставу, або эсли він несправедливо зістав віддале ним може бути признана йому заслужинина за час, котрий працює. Эсли він однак не може подати достаточної підстави на опущенє служби, або эсли він зовсім справедливо зістав відправлений, тогді не може жадати виплати.

Эсли робітник не дістає платні, обіцяної в контракті, тогді може зажадати звільненя від служби а припадаючу йому надвишку може дістати, эсли справу віддасть до мирового судії, котрий такі справи рішає.

Чи робітник эсть змушений працювати в сьвята і неділі, се залежить від контракту і від самої роботи. Ріжні роботи треба робити що дня, як пр. обходженє і годівля худоби на фармах, эсли не зроблено особливої умови, котраби се виключала. Те саме для домашних слуг. Эсли не зістала заключена виразно умова, то робітники не можуть бути присилуваними працювати підчас правом назначених сьвят, як також не можуть бути віддаленими задля неприсутности. Люди, ко

трі законтрактовані тижнево, місячно або річно суть управненими до заплати за правні сьвята, эсли перед тим инакше не згодились.

Довгота робітничого дня робітників на фармах не эсгь правно означена. Эсли довгота дня не эсть на підставі контракту означеною, тогді бересь такий час праці, який э в уживаню. При тім мусить ся взяти під розвагу пору року і якість роботи. Эсли робітник не хоче працювати, эсли час праці эсть розумово установленний, тогді може бути через се віддаленим.

Эсли між хлібодавцем а робітником зайдуть деякі непорозуміня, то тогді може мировий судия такі справи додатково полагодити.

Эсли мировий судія прийме зізнаня сьвідків скаржучого, мусить прийняти так само зізнаня сьвідків оскарженого.

Эсли припадаюча платня маэ бути стягнена в дорозі екзекуції, то се дозволяэсь в Онтерію в протягу одного місяця по скінченю роботи. Однак в Саскачевані і Альберті та Півн. — Західних Територіях дозволяэсь протяг трох місяців. Эсли хлібодавця залягаэ з винятою не більше як три місяці, або эсли зле обходить ся з робітником чи несправедливо эго проганяэ, — тоді ро-

бітник може заскаржити зго до миров. судії або до суду. Скарга мусить бути внесена в протягу трох місяців по укінченю роботи, або в три місяці по послідній виплаті. В Альберті, Саскачевані і Півн. Зах. Територіях мають робітники перше право до збіжа роботодавці до висоти \$ 75.00.

В Альберті, Саскачевані і Пів.— Захід. Територіях принисує розпорядженє з року 1904, що робітникови в повиспих случаях має виплатити ся эше надвишку за чотири тижні, щоб мав з чим шукати роботи. Эсли хлібодавця не хоче сеї надвижки заплатити і вносить рекуре до висшого суду, тоді мировий судія має переслати всі акта до урядника суду, де справу роз'судить ся.

Додаток з року 1902 признає на Брітіш Колумбію, що эсли 20 або більше людий під одним роботодавцем працює і заряджує, щоби за означену суму відтягану місячно, дати їм лікаря, хлібодавець сему жаданю мусить задосить учинити: кожний робітник може виписати до книжки імя лікаря, котрого жадає суму яку на сю ціль маєсь йому відтягати: эсли хлібодавця вагає ся се зробити, підпадає карі \$50.00.

Эсли робітник, через який брак в будові будинку або машині або через брак

конечної охорони при машині зістав особисто ушкодженим, має право оскаржити хлібодавця о відшкодованя. Эсли робітник припадково без вини хлібодавці зістав ушкоджений, то не може скажити ні о відшкодованя, ні о заплату за той час, коли не працював ні о заплату лікаря. Эсли яка машина або часть машини видаєсь робітникови бути не досить безпечною, він про се повідомить хлібодавця а сей мимо сего каже робити небезпечною машиною, тогді се єсть узадненою причиною онущеня служби. Эсли би кого спіткало нещастя при такій роботі, тогді за шкodu відвічальний хлібодавця. Эсли робітник уживає машини, про котру знає, що вона не єсть певною і він про се не донесе хлібодавцеви, тогді в разі випадку, тратить всякі права до відшкодованя.

Тіпотека

Моргіч (гіпотека) эсть правною претенсию вірителя на головне майно довжника, котрый по заплаченю довгу устаэ.

Моргіч мусить бути завсїгди виготовлений в двох екземплярах, з котрих оден зі стаэ у вірителя.

Перед вypoжиченэм гроший на моргіч треба передовсїм вивідатись, чи торенс-тай тел эсть вільний від правних претенсий.

Моргіч эсть правоспільний, так як зістав зроблений, однак перший моргіч, котрий зістав зареєстрований, маэ також першу претенсию на маэток.

Точки угодові (Covenants) моргічу суть слїдуючі:

- 1) Заплатити моргіч і проценти.
- 2) Дати добрий контракт.
- 3) Право продати, заміняти і т. д.
- 4) Що (віритель) перебираэ маэток без перешкоди, эсли довг не зістав сплачений.
- 5) Маэток не сміэ бути обтяжений новими довгами.
- 6) Що довжник маэ обезпечити майно, так як се уважаэ за необхідне.

7) Що довжник не зробив ніч, щоби своєю землею обтяжити.

Каси позичкові (Loan Co) і особи приватні ставлять часом і інші умови точок, котрі довжник мусить добре переглянути перед підписанєм моргічу.

Майже у всіх моргічах з'обов'язуєсь довжник заплатити вірителю всю суму разом з процентом.

Если отже кавалок землі, на котрій тяжить моргіч, зістав сироданий, то не вистарчає ще що і моргіч зістав перенятий. Через се, все ще єсть відвічальним перший властитель за оплаченє довгу. Для того моргіч мусить бути або знесений (discharged) або перенесенє має наступити урядово.

Процент на моргіч на маєток може бути виставлений на кожду процентову стопу. Если стопа процентова не єсть означеною, тогді виносить 5 процент. Если процент не зістав заплачений, тогді віритель може посісти землю на власність або оголосити єї за пропавшу, або єї тродати, або заскаржити о процент.

Если знаходять ся товари або рухоме майно, тогді віритель може переймити се на себе, на покритє процентів. Проценту вільно правно жадати, лише тогді, если

він залягає не більше як за оден рік.

Речинець виплати моргічу повинен бути добре відомий довжникови.

Әсли речинець минув а віритель за жа да ә заплаченя цілої суми або әї части, то довжник може заплатити цілу суму.

Әсли однак платить ся часть довгу з процентами, як се моргіч приписуә, тогді довжник може лише тогді заплатити цілу суму довгу, әсли про се 6 місяців наперед новідомить вірителя і заплатить 6 місяців наперед проценти.

Віритель не може бути присилуваний взяти цілу суму довгу скорше, як се означено в моргічу. Два случаї лишень становлять виняток:

1) Коли моргіч виставлений на більше чим 5 літ.

2) Әсли віритель оскаржуә довжника за неплаченә заляглого капіталу і проценту,

Әсли моргіч не зістав сплачений в речинци, моргічі (віритель) може поступи ти так:

1) Він може заскаржити довжника за належитість і процент,

2) Він може його заскаржити і рішенәм суду так довго уживати його власність, до ки належитість враз з процентами не зісти не сплачена.

3) Він може його оскаржити, щоби узнати моргіч за неіснуючий: (foreclosed) в такому случаю він стає виключним власником землі.

4) Якщо моргіч заключає право продажу (Power of Sale), тогді віритель може предприняти правні кроки до продажі, если в моргічу сего нема, тогді може продати маєток через суд.

Моргіч може бути перенесений а повідомленя про перенесеня належить вислати до офісу, в котрім моргіч зістав зареєстрований. Той, хто переймає моргіч, мусить перебрати на себе всі з'обовязаня і виповнити всі услівя.

Если моргіч зістав заплачений, то віритель має дати про се посвідченя, (Discharge) котре довжник має зареєструвати. Віритель зєть після права примушений се зробити і мусить також віддати всі документа, котрі зі взгляду на моргіч перетримував.

Кождий моргіч має клявзулю, що земля може бути продана, если тільки а тільки місяців по речинци, моргіч не зістав сплачений. Крім сего має ся післяти довжникови оголошеня в котрім дає ся йому тільки а тільки місяців часу на сплаченя. До перва по впливі сего часу, если довг не

зістав сплачений, земля може бути продана.

Если земля зістає продана через другого вірителя на підставі права продажу (Power of Sale) без сего, що він не уважив першого моргічу, тогді купець стає на місце довжника з винятком особистої угоди. (Personal Covenant).

Если довг означений в моргічу не зістав сплачений, тогді по внесеній скарзі суд може признати землю вірителеви. Звичайно даєсь довжникови 6 місяців часу, заплатити довг враз з процентом. Крім сего може довжник сам продати землю, щоби сповнити свої з'обовязаня взглядом моргічу. Если се не станєсь, тогді тратить він землю в користь вірителя.

ЧАТЕЛ МОРГІЧ. (Chattel mortgage)

Chattel моргіч єсть правною претенсією на особисте рухоме майно. Він єсть гіпотекою, перенесенєм або зафантованєм торентайтля, на посіданє маєтку, котрий кінчить ся з виплаченєм довгу. Віритель може однак посісти маєток, если довжник не дотримує умовій Chattel моргічу. В моргічу сїм мусять бути предмети так докладно о-

писані, щоби заміна була виключена,

Щоби ухоронити маєток від вироків судових пізнійших купців або від нових вірителів, мусить бути Chattel моргіч зареєстрований, т. э. мусить бути післаний урядникови County корту дістрікту, в котрім знаходить ся маєток, а се в Манітобі в протягу 10 днів а в Саскачевані і Альберті в протягу 30 днів. Моргіч сей важний на 1 рік і эсли тогди не зістав виплачений, мусить бути відновлений.

Моргічі на збір з поля можуть бути зроблені лишень за заплаченэ збіжа до засіву.

Зафантовані річи можуть бути лишень тогді перенесені в иньше місце, эсли достовірний відпис Chattel моргічу зложить ся в тім суді, в котрого окрузі лежить се місце.

Эсли в Chattel моргічу час виплати минув і гроші не зістали сплачені, віритель може поступити в сей спосіб;

1) Він може зафантовані річи взяти сам або післати поліцмана. (Bailiff)

Потім маэ сі предмети продати, а над висшку понад довг з моргічу звернути довжникови.

2) Він може заскаржити довжника о довг моргічу.

3) Він може продовжити Chattel моргіч що раз дальше до 20 літ, однак мусить зав сїгди реджіструвати відновленя.

Віритель може тільки тоді перебрати власність, эсли довжник під'упадає, або ко тра з умов зістала нарушена; за

1). Отяганя ся з виплатою.

2). Усуненя предметів з реґістраційного дістрікту, без писемного позволеня.

3). Браня в посїданя предметів за рент і податки.

4). На підставі рішеня судового проти сих предметів.

5). Эсли довжник декотрі предмети про дасть.

Chattel моргіч задержує свою силу на 50 літ. Эсли він однак в припадаючїм рече нці не зістав сплачений, мусить бути від новлений.

Chattel моргіч може бути перенесений. Заяву перенесеня належить зареґіструвати в тім самім офісі, де внесено моргіч.

Эсли Chattel моргіч зістав виплачений належить зареґіструвати уневажненя.

Огери і бугаї.

1) Огира, котрій маэ рік або бiльше не вiльно в нiякiм мiсци Саскачевану i Альберти пускати самонас.

2) З винятком низше поданих випадкiв не дозволяэсь бугая, 9 мiсячного або бiльше, пустити в нiякiм мiсци i нiякiм часi в Саскачеванi i Альбертi.

3) Мiнiстер рiльництва може дозволити оголошенэм в лвох по собi слiдуючих виданях врядуваноi „Gazette” що в дiстрiктах, котрi в оголошеню описанi, бугаї можуть самонас ходити в часi вiд 1 July до 31 Децембра того самого року. Обi дати суть врахованi.

Эсли хто побачить огира або бугая, котрий бiгаэ самонас, з винятком хиба, що се дiэсь в загородженю або ренчарских дiстрiктах, маэ право того огира або бугая зловити, замкнути i сейчас повiдомити властителя, эсли вiн эму знаний. Эслиж такий властитель не зголосить ся в протягу трох днiв по одержаню повiдомленя i не забере собi огира чи бугая, та не заплатить зловившому \$5.00 за труд а 25 ц. денно за годованэ, тогдi властитель провиняэсь против закона i маэ бути засуджений на

кару грошеву, не більшу як \$20.00 враз з коштами судовими і таксамо за ловленэ і годівлю такого оґира чи бугая. Належність хватачеви належить заплатити при відбираню худоби.

Эсли властитель оґира або бугая, що їх після припису зловлено і замкнено, не эсть відомий хватачеви, тогді згаданий хватач маэ в протягу 48 годин виповнити оголошенэ після форми. Се оголошенэ маэ він прибити на трох публичних місцях в сусідстві, зробити відпис з сього оголошеня і выслати до департаменту рільництва, котре оголосить його в двох по собі слідуючих числах часописи. Властитель сего звїряти эсть управлєнем відобрати назад, эсли він хватачеви заплатить \$5.00 за його труд а 25 ц. за годівлю звїряти за кожний день і кошти оголошеня в часописи.

Крім оголошеня зловленя оґира або бугая в урядовій часописи, як тут приписано, маэ хватач також право повідомленэ про зловленэ подати до трох по собі слідуючих тижневих видань часописи, котра виходить найблизше до сего місця, де звїрину зловлено. Кожний видаток за таке оголошенэ, эсли воно не перевисшаэ \$1.00 маэ звернути хватачеви властитель,

тогді коли відбирає звірята. Судия зверне також сей видаток, эсли продасть звіря, коли хватач викажесь, що сей видаток зістав зроблений.

6) Эсли до дваіцять днів по оголошеню в згаданій часониси, не зголосить ся ніякий властитель такого оґира або бугая, або належности, предвиджені сим розпорядженэм не суть заплачені хватачеви оґира або бугая на аплікацію зроблену після форми. Ся аплікация мусить бути потверджена присягою. Эсли через вісім днів оголошенэ будучої продажи буде виставлене на трох далеко видних місцях в сусідстві місця зловленя і ніхто не зголосить ся, звіря зістане спродане. Продаж відбуває ся через публичну ліцитацію, а з узисканої суми гропий маєсь заплатити кошта оголошень і судні, потім \$5.00 і кошта годованя хватачеви, а се що лишить ся належить відослати міністрови рільництва.

7) Судия мировий має сейчас по продажі донести до департаменту рільництва і залучити опис проданої або проданих звірят, з поданэм дня продажи, узисканої суми і розділеня эї.

8) Всякі гроші, котрі зістали після принсів параграфу 6 вручені міністрови рільництва, можуть бути передані властителе

чи проданого зьвіряти, эсли сей міністро ви або одному, ним назначеному урядникови, дасть наглядний доказ власности. Потреба також внести эше просьбу до губернатора в протягу 12 місяцїв: в противнім разі гроші будуть вчислені до фонду провінції.

9) Судія, до котрого внесено просьбу о повномочіэ, щоби продати огера або бугая після припису того розпорядження, може зьвіря продати сам або через егзекутора, котрий найблизше мешкає від місця зловлення.

Эслиби егзикутора не було близько, то судия мировий може уповажнити писемно кого небудь. Уповажнена особа не потребує мати на сей час лайсенсу, яко ліцитатора (Auctionator).

10) Судия має уповажнити, щоб така особа залержала собі \$2.50 від сотки комісового за продаж бугая або огира в повисше приписаній дорозі.

11) Эсли властитель огира чи бугая, по відомлений, що эго худоба бігає свобідно мимо заказу сего розпорядження, не замкнув эї до 48 годин, підпадає карі \$5.00 за кожний день від укінчення дати повідомлення.

Конституція

Канади.

Канада, найвизначніша англійська колонія, одержала через британсько-північно-американську угоду конституцію і на підставі сеї угоди уважає ся вільним під всякими взглядами краєм на світі. На підставі сеї угоди, прийнятої англійським парламентом 1867-го року зістали получені в одну цілість провінції Квебек, Онтаріо, Нова Шкоція і Новий Бронсвік, а опісля приступили до сеї спілки щеї Бр. Колюмбія, Остров Принц Едвард, Манітоба, Саскачеван і Альберта.

Найвищим урядником Канади єсть генерал-губернатор, іменований англійським королем а оплачуваний Канадою. Рада міністрів, звана також „Королівскою радою” складає ся з членів парламенту, котрі мусять мати за собою більшість голосів; генерал-губернатор має право розв'язати раду міністрів.

Управа краю має свій осідок в Отаві. Члени кабінету міністрів мають кождий з особна иньший уряд і працюють для добра краю в різних галузях правительства. Сі галузи суть слідуючі:

- 1) Канцелярія ген.-губернатора.
- 2) Канцелярія „Королівської Ради“, котра має нагляд над битєм грошей і т. п.
- 3) Міністерство справедливости.
- 4) Міністерство желізниць і каналів.
- 5) Міа. публичних робіт.
- 6) Мін. внутрішніх справ, до котрого належать доміняльні землі, еміграція, справи з Індіями і, т. п.
- 7) Канцелярія державного секретара, котрий веде кореспонденцію з Канцелярією генерал-губернатора а лйтант-говернерами поодиноких провінцій: доглядає видаваня офіціяльних часописий і лєгалізує правчі документи.
- 8) Міністерство маринарки і риболовлі, до котрого належить догляд над берегами моря, морска поліція, інспекція кораблів і розвиток риболовлі.
- 9) Мініс. краєвої оборони
- 10) Міністерство фінансів
- 11) Мін. ціа, міри, ваги і стредств живности.
- 12) Канцелярія генерального постмєстра.
- 13) Міністерство рільництва, до котрого належать патенти, статистика краю, молочарство і и.
- 14) Міністерство торговлі і промислу.

Вкінці має правительство одного заступника в Англії, званого „Найвисший комішенер для Канади” а то для прямої сполуки Канади з королівским двором.

Канадійский парламетн складає ся з сенату і з палати послів. Сенат зложеный з 83-х до смерти генерал-губернатором іменованих членів а іменно; по 24 з Квебек і Онтаріо, по 10 з Нової Шкоції і Нью-Бронсвіку, 3 з Бритіни Колюмбії а по 4 з Принц Едвард, Манітоби, Саскачевану і Альберти. Кождий сенатор мусить мати скінчений 30-й рік життя (не молодший) і бути горожанином через уродженє або натуралізованє, мусить мешкати в сій провінції котру заступає і має мати \$4000 маєтку в землі або готівці.

Палата послів числить 214 членів, вибираних на 5 літ, эли розуміє ся парламент не розвяже ся принадково.

Під наради палати послів ідуть всі справи, що лише дотичать краю. Справи грошеві: як бюджет, разложенє податків і т. п. ухвалені тою палатою йдуть до затвердження перед ген.-губернатора. Всі иньші справи, ухвалені в палаті послів мусять піти эще в сенат а відтак до ген-губернатора.

Вибори послів відбувають картками го

лосованя; а право вибору прислугує кождому мущині, що укінчив 21-ий рік життя. Лише у вехідних провінциях зеть більше вироблений виборчий систем, котрий приписує, щоб голосуючий мешкав тільки а тільки місяців в сїм дістрікті, де голосує.

Парлямент має право установляти закони для цілого краю і до него належить настановляти генерал-губернаторів для поодиноких провінцій, котрі побирають платню від ряду домініяльного.

Провінції знова дбають самі за свою просьвіту, дороги, настановляють собі всіх урядників крім судиїв, затыгають позички на видатки провінцияльні і т. д.

Поодинокі і провінції не мають права держати свого війска.

Право горожаньства надає Домініум, а прислугує оно;

1) Чужим женщинам, котрі віддадут ся за англійского підданого.

2) Кождому емігрантови, що пробув в Канаді три роки і зложив англійскому королеви присягу вірности.

Розумні права, здоровий клімат і гарна управа краю чинить Канаду одною з найбогатших країв сьвіта мимо сего, що она посідає всего на всего 7 міліонів мешканців.

ЗМІСТ.

Передмова	
ІСТОРІЯ КАНАДИ	
Відкриття і Кольонізація	
Канада під Французами	11
Канада під Англією	15
ПРАВА КАНАДИ	
Аплікація о гомстед	29
Застереження для малолітніх	30
Другий гомстед	31
Обовязки гомстедовця	31
Пріємщина	32
Купи гомстеди	33
Утрата гомстеду. Патенти. Помір землі	35
Вільне дерево	37
Означеня границь	39
Школи	41
Шарварок	44
Право польованя	50
Право риболовлі	55
Пожар прерий і лісів	55
Зголошеня уродин, смерти і т. д.	58
Право горожаньства	59
Фантованя	60
Робітничий контракт	62
Виповідженя	65
Віддаленя без виповідженя	66
Причини до опущеня служби	67
Гіпотека	72
Чател моргіч (Chattel mortgage)	76
Огери і бугаї	79
Конституція Канади	83